

dr hab. prof. UAM Hanna Krauze – Sikorska

Poznań, dnia. 27.01 2020 r.

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Wydział Studiów Edukacyjnych

**Recenzja dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego
dr Małgorzaty Cackowskiej ubiegającej się o nadanie stopnia naukowego
doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika
ze szczególnym uwzględnieniem Jej osiągnięcia naukowego - jednotematycznego cyklu
publikacji**

Społeczno- kulturowe i edukacyjne znaczenie książki obrazkowej dla dzieci

Recenzję dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego, ze szczególnym uwzględnieniem jednotematycznego cyklu publikacji *Społeczno- kulturowe i edukacyjne znaczenie książki obrazkowej dla dzieci*, pozwalam sobie ocenić odwołując się do kilku, zasadniczych dla aspektu jakościowego i ilościowego, kategorii:

1. krótkiej informacji o drodze naukowej i zawodowej Habilitantki,
2. ocenie wskazanego przez Habilitantkę, najważniejszego osiągnięcia naukowego jakim jest jednotematyczny cykl publikacji *Społeczno- kulturowe i edukacyjne znaczenie książki obrazkowej dla dzieci*
3. innego dorobku publikacyjnego - naukowego
4. udziału Habilitantki w projektach naukowych i konsorcjach badawczych
5. dorobku organizacyjnego i dydaktycznego

Recenzję podsumowuje konkluzja końcowa.

1. Podstawowe informacje o drodze naukowej i zawodowej Habilitantki

Pani dr Małgorzata Cackowska swoją drogę naukową i zawodową, związaną z pedagogiką, zaczynała od uzyskania w roku 1993 w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu

Mikołaja Kopernika w Toruniu tytułu zawodowego magistra, w specjalnościach: nauczanie początkowe oraz pedagogika szkolna z animacją pedagogiczną.

Z Uniwersytetem Mikołaja Kopernika w Toruniu Habilitantka była jednak związana już od roku 1992, pracując pod kierownictwem dr hab. Aleksandra Nalaskowskiego w Zakładzie Animacji Pedagogicznej (Instytut Pedagogiki), na stanowisku asystenta stażysty, a potem (od roku 1994) na stanowisku asystenta, co niewątpliwie stanowiło dobre podstawy dalszej pracy akademickiej.

Droga naukowa pani dr Małgorzaty Cackowskiej rozpoczęła się wraz z momentem napisania przez nią, pod kierunkiem prof. dr hab. Aleksandra Nalaskowskiego, pracy doktorskiej pt. *Motywacja osiągnąć nauczycieli jako korelat jakości pracy szkoły*. Dysertacja, napisana na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika, pod kierunkiem tak wybitnego specjalisty z dziedziny pedagogiki szkoły, stanowiła niewątpliwie pewnego rodzaju impuls do pogłębienia zainteresowań dyscypliną jaką jest pedagogika, ze szczególnym uwzględnieniem interdyscyplinarnego ujmowania zagadnień podejmowanych przez panią dr Cackowską.

Od momentu obrony dysertacji i uzyskania przez Habilitantkę tytułu doktora nauk humanistycznych, w roku 1999, była ona związana z tym Uniwersytetem do roku 2001.

Od października 2001 roku jest pracownikiem naukowo - dydaktycznym Uniwersytetu Gdańskiego, zatrudnionym na Wydziale Nauk Społecznych w Instytucie Pedagogiki, w Zakładzie Filozofii Wychowania i Studiów Kulturowych, prowadzonym przez prof. dr hab. Tomasza Szkudlarka.

Praca naukowa w Zakładzie Filozofii Wychowania i Studiów Kulturowych Uniwersytetu Gdańskiego, zaowocowała skoncentrowaniem się dr Małgorzaty Cackowskiej na kilku polach tematycznych - trzy z nich wyraźnie wyznaczają naukową biografię habilitantki:

- Pierwszy koncentruje się na interdyscyplinarnych badaniach nad książką obrazkową. Jej efektem jest także przedstawiony do oceny jednotematyczny cykl publikacji *Społeczno- kulturowe i edukacyjne znaczenie książki obrazkowej dla dzieci*.

- Drugi obszar dotyczy problematyki edukacji mobilnej, kultury cyfrowej i edukacyjnego potencjału nowych technologii. Łączy się on z pierwszym obszarem dzięki polu treściowemu – mamy bowiem do czynienia z medium, o podobnym książce znaczeniu oraz zasięgowi, ponieważ dotyczy przede wszystkim dzieci i osób dorosłych, będących pośrednikami w odbiorze informacji.
- Trzeci obszar zainteresowań dr Małgorzaty Cackowskiej poszerza jej zainteresowania i kompetencje dotyczące metodologii jakościowej (fenomenografii i krytycznej analizy dyskursu) i jest obszarem wspierającym jakościowe badania Habilitantki.

Każdy z wymienionych przeze mnie obszarów może mieć istotne znaczenie dla dalszego konstytuowania się zainteresowań teoretycznych i badawczych dr Cackowskiej, związanych z nowymi wyzwaniami stojącymi przed pedagogiką.

2. Ocena, wskazanego przez Habilitantkę, awansowego osiągnięcia naukowego

Awansowym, głównym osiągnięciem naukowym Habilitantki jest cykl tematycznie powiązanych publikacji, który zatytułowała *Spoleczno-kulturowe i edukacyjne znaczenie książki obrazkowej dla dzieci*. W skład tego bogatego, spójnego cyklu publikacyjnego wchodzi 38 pozycji:

- 2 monografie współautorskie (recenzowane -wersja angielska i polska)
- 1 monografia wieloautorska (recenzowana)
- 10 artykułów w czasopismach (w tym 3 współautorskie, 6 z listy ERIH)
- 16 haseł encyklopedycznych (w tym 3 współautorskie)
- 2 redakcje monografii recenzowanych (w tym 1 leksykon)
- 1 redakcja tomu czasopisma (w jęz. angielskim)
- 6 rozdziałów w monografiach recenzowanych.

Wartość punktowa tych publikacji wynosi, zgodnie z tym, co podaje Habilitantka, 203 punkty MNiSW (Baza Wiedzy repozytorium.ug.edu.pl).

Zaprezentowany przez dr Małgorzatę Cackowską spójny tematycznie cykl publikacji, to nowatorski głos w dyskusji na temat książki obrazkowej, wskazujący na jej znaczenie kulturowe, społeczne i edukacyjne. Chciałabym w tym miejscu podkreślić, że zainteresowanie Autorki problematyką książki obrazkowej oraz Jej publikacje z tego zakresu, nie tylko w języku polskim, ale i angielskim, sprzyjają zarówno dyskursom naukowym, na temat polskiej książki obrazkowej dla dzieci, na forum międzynarodowym, jak również interdyscyplinarnym badaniom, bo wypełniają pewną, istniejącą w Polsce przez lata lukę, związaną m.in. z poszukiwaniem wielowymiarowej roli książki obrazkowej w rozwijaniu kompetencji poznawczych i emocjonalno-społecznych dzieci.

Jestem w pełni przekonana, że recenzowany cykl publikacji stanowi interesujące, oryginalne dzieło, z ostrożnością podchodziłabym jednak do stwierdzeń używanych przez Habilitantkę typu: *unikatowy na skale światową, pionierski* (zob. np. Autoreferat, s. 3, 5). Jeśli nawet przyjęlibyśmy określenia tego typu, nie traktując ich w kategoriach nadinterpretacji, warto byłoby wskazać, że jest to takie pole badawcze, które dopiero toruje sobie drogę do aplikacji praktycznych, dotyczących np. procesu edukacji dzieci i dorosłych pośredniczących między medium, jakim jest książka obrazkowa, a dzieckiem i wymaga jeszcze wielu badań, opartych np. na eksperymentach pedagogicznych, sprzyjających przemyślanemu wykorzystaniu analiz teoretycznych i empirycznych w praktyce pedagogicznej.

Chciałabym jednak wyraźnie podkreślić, że dla mnie jako badacza, od lat zajmującego się problematyką edukacji, w tym edukacji pozwalającej na rozwój twórczości i kreatywności dzieci o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych, cykl publikacyjny wskazany przez dr Cackowską, ale też inne jej publikacje, dotyczące np. tabu w literaturze dla dzieci, stanowią ważny przyczynek do myślenia o dorosłych, wspierających rozwój dzieci, jako osobach, które powinny dostrzegać znaczenie związków między kulturą a edukacją, istotę scaffoldingu, pól wspólnych zaangażowań dziecko- dorosły, czy znaczenie strefy najbliższego rozwoju. Wszystkie te aspekty odnajduję w publikacjach zawartych w ramach jednotematycznego cyklu publikacji dr Cackowskiej.

Ukazanie przez Habilitantkę w cyklu publikacji *Spoleczno-kulturowe i edukacyjne znaczenie książki obrazkowej dla dzieci*, że książka obrazkowa, podobnie jak dzieciństwo, jest konstruktem społecznym, ale też gatunkiem twórczości zmieniającym swą formę i treść wraz ogólnymi zmianami społecznymi, kulturowymi, technologicznymi, wydaje się niezmiernie istotnym sygnałem dla osób zajmujących się dzieckiem i jego dzieciństwem.

Opracowania naukowe dr Cackowskiej (samodzielne i wspólne z innymi badaczami) pokazują, że książka obrazkowa oraz liczne przykłady tego gatunku, każą ją traktować jako artefakt kulturowy, w którym obrazy i słowa drukowane na papierze i ograniczone oprawą (okładkami), mają właściwie nieograniczone możliwości rozwoju jako forma sztuki, stanowiąc tym samym ważny element procesu edukacji (uczenia się – nauczania-wychowania).

Wśród wielu publikacji, z których każda buduje i rozwija cykl wskazany przez Habilitantkę, jako główne osiągnięcie naukowe, odniosę się tylko do kilku z ich, by wskazać na istotę i wagę pola badawczego oraz konsekwencję Autorki w rozwijaniu związanych z tym polem obszarów, które tworzą zwarte ramy prezentowanego cyklu.

W monografii *Dyskursywna konstrukcja podmiotu. Przyczynek do rekonstrukcji pedagogiki kultury*, autorstwa Małgorzaty Cackowskiej, Lucyny Kopciwicz, Mirosława Patalona, Piotra Stańczyka, Karoliny Starego, Tomasza Szkudlarka [Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, , seria Ars Educandi Monografie tom III, 2012, ss. 375], dr Cackowska jest autorką interesującego rozdziału pt. *Dzieciństwo* (s. 37-96).

W rozdziale *Dzieciństwo* Autorka zajęła się próbą odpowiedzi na pytanie, w jakim zakresie w obszarze kultury, w tym przypadku przemysłu książkowego dla dzieci, dzieciństwo jest dyskursywnie konstruowane¹.

Obszarem poszukiwań badawczych uczyniła Autorka dyskursywne praktyki, tworzące jeden z istotnych aspektów kultury dla dzieci - książkę obrazkową, pragnąc ukazać związki

¹ Dzieciństwo Autorka definiuje tu z jednej strony jako kulturowy, historycznie i społecznie zmienny konstrukt społeczny (Ariès , Kehily), z drugiej jako pewna „ramę kulturową” tożsamości jednostki, podstawę jej „struktury duchowej” (Kerschensteiner).

wiedzy i władzy, przejawy przemocy symbolicznej i dyskursów zawłaszczających przestrzeń konstruowania się tożsamości w relacji do jednego z pierwszych obszarów zetknięcia się jednostki z kulturą. Szerszym obszarem eksploracji dr Cackowskiej był rynek książek obrazkowych dla dzieci, głównie w Polsce, ale także w sąsiednich Niemczech i na Litwie.

Badania sprzyjały wyłonieniu społecznie konstruowanych koncepcji i kategoryzacji książek dla dzieci (w tym pedagogicznych i estetycznych), ukazaniu mechanizmów racjonalizacji zajmowanych stanowisk w kwestii dopuszczalnych granic treści i formy społecznego i kulturowego przekazu w książce dla dzieci; wyłonieniu schematów percepcyjnych i interpretacyjnych, przy pomocy których konstruowany jest świat reprezentowany w medium kulturowym, jakim jest książka obrazkowa dla dzieci. Interesującym aspektem tego rozdziału jest też, podjęta przez Autorkę, próba wyjaśnienia czynników determinujących różnice i podobieństwa międzykulturowe w jakości treści i formy ilustrowanej książki dla dzieci, w Polsce i sąsiednich krajach.

W odniesieniu do badań o charakterze eksploracyjnym, prowadzonych przez dr Cackowską, warto podkreślić dobór założeń badawczych (w tym metod badań), świadczących nie tylko o dojrzałości metodologicznej Habilitantki, ale przede wszystkim, co istotne dla tego typu badań jakościowych, pozwalający na uwzględnienie i dotarcie do badanych reprezentujących różne habitusy, kapitały, stanowiska, pozycje i udział w tworzeniu książki dla dzieci. Założenie metodologiczne wskazujące na badania porównawczego w różnych kulturach, wiązało się przy tym z próbą uchwycenia ponadindywidualnego, ale także integralnego, wewnątrz kultur, znaczenia książki obrazkowej dla dzieci.

Próbę znaczących pośredników profesjonalnych (nauczycieli wczesnej/przedszkolnej edukacji) i nieprofesjonalnych (rodziców – matek i ojców) stanowiło łącznie 59 osób – czyli 10 nauczycieli i 13 rodziców z Polski; 10 nauczycieli i 10 rodziców z Niemiec; 8 nauczycieli i 8 rodziców z Litwy. Zakładane w projekcie wyrównanie próby pod względem liczbowym okazało się niemożliwe do zrealizowania, ze względu na zróżnicowane kultury (instytucjonalne, prawne, organizacyjne itp.), w wybranych krajach..

Próbie polskich wydawców książek dla dzieci stanowiło łącznie 12 osób – z Polski 3 związanych z produkcją komercyjną 5 związanych z produkcją artystyczną, z Niemiec i Litwy po 2 osoby, reprezentujące wydawców książek artystycznych i żadnej z pola produkcji komercyjnej. Pozyskanie do badań wydawców książki komercyjnej oraz twórców pracujących dla tego przemysłu, nie tylko w Polsce, ale i sąsiednich krajach, okazało się być znaczącym wyzwaniem dla Autorki badań, ponieważ. nie są oni zainteresowani generowaniem jakiegokolwiek innej informacji o nich samych, niż ta, która jest dla nich pomyślna.

W badaniach o charakterze jakościowym Autorka wykorzystwała: fenomenografię, służącą wyłanianiu znaczeń i identyfikacji konceptualizacji treści oraz formy ilustrowanej książki dla dzieci wśród znaczących pośredników i innych podmiotów. Takie podejście umożliwiło interpretację pojawiających się podobieństw i różnic, prowadząc do określenia systemu kategorii lub nawet teorii (tu: społecznie konstruowanych treści i formy książki obrazkowej). Możliwa stała się też w wynikach badań analiza sądu estetycznego, dotycząca wyłaniania preferencji i estetycznych wyborów, ich uzasadnień i legitymizacji, pochodzenia i jakości oraz znaczenia społecznego systemu eksperckiego.

Dodatkowo, ze względu na omówione wyżej problemy, Autorka badań odwołała się też do materiału empirycznego, na który złożyły się dane wtórne (rozmowy z ilustratorami, artystami, pochodzące z prasy, Internetu – z portali tematycznie związanych z książką dla dzieci)- to w oparciu o nie, w sposób w pełni uprawniony, dokonano analizy dyskursu.

Rozdział stanowi interesujące, świadczące o kompetencjach teoretycznych i badawczych studium, które określiłabym mianem pedagogiczno-socjologiczno-estetycznego.

Na tle tego rozdziału zawartego w monografii *Dyskursywna konstrukcja podmiotu. Przyczynek do rekonstrukcji pedagogiki kultury* równie interesująco jawią się takie publikacje dr Cackowskiej, jak:

- *Wzrastać radośnie w przedszkolnym i szkolnym kiczu. Pytania o współczesną alfabetyzację wizualną dzieci.*[red. D. Klus-Stańska (Anty)Edukacja Wczesnoszkolna, Impuls, Kraków,2014.];

- *Ideologie dzieciństwa a/i tabu w książkach obrazkowych dla dzieci.* Opuscula Sociologica nr 3. 2013
- *O pojęciu i pojmowaniu książki obrazkowej na świecie i w Polsce.* [red. M. Szczepska-Pustkowska i Inni Przejście teraźniejszości i ich społeczno-edukacyjne sensy. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2010], czy
- *Książka obrazkowa dla dzieci.* [Pedagogika wczesnoszkolna – dyskursy, problemy, rozwiązania. Pod redakcją D. Klus-Stańska and M. Szczepska-Pustkowska. Wydawnictwa Profesjonalne i Akademickie, Warszawa, 2009]

Ich analiza, choć każda z publikacji Habilitantki stanowi źródło interdyscyplinarnych dociekań, pozwala dostrzec w rozważaniach Autorki aspekty pedagogiczne, książka obrazkowa okazuje się być bowiem jednym z tych mediów kulturowych w przestrzeni socjalizacyjnej, które zakładają znaczący wpływ pośredników. Są to przeważnie rodzice i wychowawcy, którzy zawłaszczyli prawo prymarnego odbiorcy, pierwszego interpretatora tekstu i obrazu. Ich istnienie pomiędzy książką a dzieckiem ma zasadnicze znaczenie dla jakości udziału dziecka w kulturze, jakości inkulturacji (Cackowska, 2009). Autorka zwraca w swoich rozważaniach uwagę na istotny fakt - władza w tej relacji należąca do dorosłego, pozwala mu na sprawowanie kontroli i przedmiotowe najczęściej traktowanie dziecka, przyjmujące postać dokonywania wyborów książek i selekcji znaczeń, tym samym zaś odbierania dziecku możliwości rozwoju autonomii jego wyborów. Towarzyszy temu szczególnie pojęta troska o dziecko widziana przez pryzmat własnej niedorobłości, a także przyjęte przez dorosłego schematyczne rozumienie dziecięcości i często realizacja własnych potrzeb i pragnień (pojawia się tu pytanie o infantyлизację dorosłego). W obszarze świadomości, wiedzy zdroworozsądkowej i doświadczenia „pośredników”: rodziców, dziadków i wychowawców wybierających i oferujących książki dzieciom, zawierają się przede wszystkim społecznie dzielone sądy estetyczne („to ładna książka”) i wyobrażenia o dziecku („dzieci takie są”) ale też koncepcje człowieka i wychowania (kanony, wdrukowane tabu, stereotypy), dyskursy zróżnicowanych ideologii, formułowane z różnych pozycji, z różną siłą, kierunkiem, dynamiką i zasięgiem oddziaływania. W społecznym obiegu książki

obrazkowej dla dzieci władza dorosłych pośredników ma także kapitalne znaczenie dla jakości treści i formy (zarówno literackiej, jak i plastycznej) tego medium (zob. Cackowska, 2009). Potoczne ich sądy estetyczne doprowadzają do istnienia w szeroko pojętej kulturze takich produktów, których – w świetle niektórych definicji – książkami obrazkowymi nazwać nie można (np. książki tzw. disnejowskie, będące zapisem kadrów filmowych, zeszyty do kolorowania, czy książki-zabawki).

Na tym tle interesującym doświadczeniem dla czytelnika jest nie tylko możliwość odwołania się do haseł encyklopedycznych zawartych w publikacji *Encyklopedia dzieciństwa* np. hasła *Książka obrazkowa*, ale też podejmowanych przez Autorkę naukowych polemik np. tej z Jerzym Szyłakiem w artykule „*Gdyby baba miała wąsy... W odpowiedzi na prowokację Jerzego Szyłaka*” (*Zeszyty Komiksowe*, 2014, nr 17, s. 43-47), dotyczącej samego pojęcia tego terminu, zastępującego angielskie określenie picturebook.

Najpełniej swoje stanowisko Autorka prezentuje w publikacji *Współczesna książka obrazkowa – pojęcie, typologia, badania, teorie, konteksty, dyskursy* (2017), gdzie w sposób krytyczny przedstawia definicje książki obrazkowej, jej typologię, miejsce książki obrazkowej w kontekście badań naukowych, tematów i obszarów badawczych oraz najbardziej aktualne teorie determinujące rozwój tego gatunku twórczości (szczególnie dla dzieci).

To właśnie ten tekst otwiera ciekawy, interdyscyplinarny projekt związany z szeroką analizą pola książki obrazkowej we współredagowanej naukowo (wraz z Hanną Dymel-Trzebiatowską i Jerzym Szyłakiem) monografii *Książka obrazkowa. Wprowadzenie*. Czytelnik może zdobyć w ten sposób szeroką wiedzę na temat związany z analizą empiryczną książek obrazkowych przez takich badaczy zajmujących się tą dziedziną jak, Maria Nikolajewa i Carole Scott, Perry Nodelman, czy Bettina Kümmerling-Meibauer,

Autorka podjęła się tu ciekawego wyzwania- zaproponowała polskie odpowiedniki terminów anglojęzycznych, które mogą być świadomie wykorzystywane przez polskich badaczy.

Podobną rangę nadałabym publikacji z roku 2018 - *Książka obrazkowa. Leksykon (tom I)*, wymagała ona bowiem nie tylko pozyskiwania oryginalnych, logicznie opracowanych, haseł od autorów leksykonu, ale przede wszystkim własnych studiów prowadzonych przez dr Małgorzatę Cackowską, poświęconych zebranym chronologicznie, najbardziej znaczącym książkom obrazkowym w historii i teorii tego gatunku. Sama Autorka opracowała tu 12 merytorycznie, erudycyjne i analitycznie rozległych haseł, ukazujących warsztat badacza ikonotekstu wykorzystującego wybrane podejścia teoretyczne i metodologię analizy dyskursu wizualnego istotną w opracowaniu wszelkich danych związanych z książką obrazkową.

Cenne jest to, że analizowane utwory Autorka pokazuje na szerokim tle historyczno-społeczno-kulturowym ich pierwszych publikacji, wskazuje na społeczne znaczenie tematu, oryginalność projektu ikonotekstowego i możliwości jego odczytań, a także na implikacje edukacyjne – te ostatnie warto byłoby w przyszłych analizach znacząco pogłębić.

W analizach nie poświęcam zbyt dużo miejsca współautorskiej publikacji M. Cackowskiej i A. Wincencjusza-Patyny, *Look! Polish Picturebook!* (M. Cackowska A. Wincencjusz-Patyna., Nadbałtyckie Centrum Kultury, Gdańsk, 2016) i jej polskiej wersji - *Polska Szkoła Książki Obrazkowej* z 2017 roku, ponieważ obie są znanymi monografiami.

Warto jedynie podkreślić, że na materiale starannie wybranych książek obrazkowych, opisano tu rozkwit książek obrazkowych w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku, a także ich współczesność, poddając analizie ciągłość i zmiany w projektowaniu tego gatunku artystycznego, który trzeba postrzegać jako całość złożoną z dwu modalności: (1) konwencjonalnych znaków tekstowych oraz (2) znaków ikonicznych. Publikację uważam za ważną nie tylko dla całego jednotematycznego cyklu, ale przede wszystkim dla pedagogów i przyszłych pedagogów, książka uwzględniają bowiem szerokie spektrum analiz - powiązań stylistycznych, treści – odnoszących się do wielu przestrzeni życia dziecka Część książki stanowią biogramy wybranych, żyjących i nieżyjących już, twórców oraz przykłady interesujących i inspirujących czytelnika projektów ich książek. Na podkreślenie zasługuje

wydanie w języku angielskim, będące pierwszą tak merytoryczną i bogatą ilustracyjnie analizą polskiej sztuki książki obrazkowej dla dzieci.

Wśród innych publikacji Habilitantki, stanowiących jednotematyczny cykl, na uwagę zasługują również tak wartościowe pozycje, jak napisana wspólnie z Michałem Zającem *Social issues in children picturebook apps and their reception by the parents of children in early education*, w której podejmowane są badania dotyczące opinii rodziców z klasy średniej na temat aplikacji książkowych związanych z zagadnieniami inności, odmienności społecznej, wykluczenia, inkluzji społecznej, seksualności, stylu życia, przy czym autorzy podejmują analizę tego zjawiska w obszarze nowych mediów, będących aktualnie ważnym polem doświadczeń dziecięcych.

Jak można zauważyć, choćby na tym przykładzie, dr Małgorzata Cackowska nie boi się podejmować w swojej twórczości naukowej tematów wzbudzających często kontrowersje wśród dorosłych osób - pośredników między dzieckiem a książką obrazkową. Publikacje te można znaleźć w wykazie przedstawionym przez Autorkę (*Tu zaszła zmiana... O genderowych odstonach książek dla dzieci w Polsce ostatniej dekady; Ideologie dzieciństwa a/i tabu w książkach obrazkowych dla dzieci; Książka obrazkowa o edukacji seksualnej dla dzieci jako medium kulturowe i polityczne; Czego chce Basia od polskiego społeczeństwa?*).

Zaangażowane i krytyczne podejście do potencjału edukacyjnego i rozwojowego książek obrazkowych widoczne jest także w publikacjach dotyczących wczesnej edukacji dziecka w środowisku rodziny i instytucji. W publikacjach takich jak *Emergent literacy, visual literacy i czytanie dialogowe. Potencjał edukacyjny i emancypacyjny książki obrazkowej w środowisku rodzinnym i przedszkolnym*, czy *Wzrastać radośnie w przedszkolnym i szkolnym kiczu. Pytania o współczesną alfabetyzację wizualną dzieci*, pojawia się krytyczna refleksja nad metodami wykorzystywania książek obrazkowych we wczesnej edukacji, np. przy kształtowaniu podstawowych kompetencji kulturowych, zarówno w socjalizacji pierwotnej, jak i socjalizacji wtórnej.

Oceniając dorobek wskazany przez kandydatkę do stopnia doktora habilitowanego, wchodzący w skład cyklu tematycznego chciałabym podkreślić, że wartością

przedstawionych do recenzji publikacji jest spójność podejmowanej przez Autorkę problematyki dotyczącej książki obrazkowej dla dzieci i choć jest ona tak szeroka, jak problematyka dzieciństwa, studia nad nią, mające interdyscyplinarny charakter, prowadzone są przez dr Małgorzatę Cackowską w sposób świadczący o jej profesjonalnym podejściu do teoretycznych i empirycznych analiz naukowych.

3. Ocena pozostałych, wybranych prac naukowych dr Małgorzaty Cackowskiej nie wchodzących w skład cyklu tematycznego

Odwołując się do drugiego obszaru zainteresowań badawczych dr Małgorzaty Cackowskiej należy podkreślić, że jej zainteresowanie zagadnieniami edukacji mobilnej i użytkowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych w środowisku rodzinnym i szkolnym dokonało się, co podkreśla sama Habilitantka, w sposób naturalny, ze względu na pewne podobieństwa mediów kulturowych (książek dla dzieci i nowych form nośników), ale też znaczenie nowych mediów w kulturze współczesnego dzieciństwa.

Dorobek publikacyjny Autorki obejmuje w tym obszarze 7 pozycji w tym:

- 1 monografię współautorską recenzowaną
- 2 artykuły w czasopismach (w tym 1 współautorski)
- 3 rozdziały współautorskie w monografiach recenzowanych
- 1 redakcję tomu czasopisma,

cehuje go jednak spory potencjał, czego przykładem jest monografia *Smartfon i tablet w dziecięcych rękach. Być dzieckiem, nastolatkiem i rodzicem w kulturze mobilnej* (M. Cackowska, H. Bougsiaa, L. Kopciewicz., T. Nowicki, Wydawnictwo Naukowe Katedra, Gdańsk, 2016). Dr Cackowska jest tu autorką i współautorką kilku rozdziałów, a teoretyczne i empiryczne analizy wpisują się we współczesne dyskusje dotyczące zglobalizowanej współczesnej kultury i różnych wymiarów TIK.. Rozdziały opracowane przez Habilitantkę *Możliwości nowych technologii w edukacji i rozwoju małych dzieci. Przegląd mobilnych aplikacji interaktywnych* (s. 374-401) oraz *Rodzielska recepcja mobilnych aplikacji książkowych podejmujących znaczące kulturowo i społecznie tematy* (s. 402-419) powinny

przyczynić się do dyskusji na temat edukacyjnych kontekstów kultury mobilnej i stanowić dobry punkt wyjścia do dalszych badań dla samej Habilitantki.

Współautorskie teksty: *Dzieci w kulturze cyfrowej* (tłumaczonym na język angielski Children in Digital Culture) i *Technofobia - o źródłach lęku przed współczesnymi technologiami. Głos w dyskusji na temat możliwości rozumienia cyberbezpieczeństwa jako kompetencji kulturowej* są tekstami pokazującymi analizowane zjawiska w ujęciu interdyscyplinarnym (istotnym elementem analiz jest ujmowanie ich w oparciu o studia kulturowe, socjologię wychowania, pedagogikę wczesnej edukacji, szczególnie w obszarze jej zainteresowań kulturową konstrukcją dzieciństwa, kształtowaniem tożsamości dzieci, dziecięcą socjalizacją i emancypacją, czy socjologią gender).

Szkoda, że we współautorskim tekście *Dzieci w kulturze cyfrowej* mocniej nie zaakcentowano możliwości uczenia się dzieci i dorosłych zarówno w sferze kierunkowej, jak i instrumentalnej, w kontekście tworzenia wspólnych pól zaangażowań, ale jest to zawsze wybór Autorów.

4. Udział w projektach badawczych

Dr Małgorzata Cackowska jest aktywną uczestniczką wielu projektów i sieci badawczych, w tym:

- od 2013 roku **jest** członkinią sieci badawczej European Network of Picturebook Research skupiającej osoby zaangażowane w badania nad współczesną książką obrazkową i jej możliwie szerokimi implikacjami
- w latach 2018-2019 koordynowała projekt Umiędzynarodowienie czasopisma Ars Educandi (stworzenie anglojęzycznych wersji wydawanych publikacji; digitalizacja publikacji i monografii naukowych w celu zapewnienia otwartego dostępu do nich przez sieć Internet; wdrożenie procedur zabezpieczających oryginalność publikacji naukowych) w ramach DUN (Działalność Upowszechniająca Naukę) finansowanego przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego 2018-2019, numer DUN 661/P-DUN/2018

- w latach 2018/2019 kieruje z ramienia Uniwersytetu Gdańskiego dwoma partnerskimi projektami rozwojowymi pn. KoderJunior – Szkoła Mistrzów Programowania realizowanego we współpracy z Fundacją ProCultura i Poznańskim Centrum Superkomputerowo – Sieciowym. Projekty (nr 03.02.00-00-0194/17 – NUTS starogardzki i 03.02.00-00-0195/17 – NUTS chojnicki) finansowane są ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa.
- Dwukrotnie (w latach 2014-2016 oraz 2007-2011), była głównym wykonawcą w projektach MNiSW (NCN)
- 1 raz była głównym wykonawcą w projekcie międzynarodowym finansowanym w ramach 5 Ramowego Programu Unii Europejskiej w latach 2001-2004,
- występowała też w roli eksperta w projektach badawczych finansowanych przez” (a)Narodowe Centrum Kultury (2017r.), (b) Fundację Batorego i norweskie fundusze EOG z Islandii, Lichtensteinu i Norwegii (2013-2015).
- W 2004 roku byłam kierownikiem grantu UG przeznaczonego na badania własne dzięki któremu zainicjowała badania nad książką obrazkową dla dzieci.

Ten obszar jej aktywności oceniam więc jako znaczący, choć mam nadzieję, że udział pani dr Małgorzaty Cackowskiej w kolejnych projektach wzmocni jednak ten obszar badań, który dotyczyłby książki obrazkowej (np.w formie papierowej, e-booka) i jej możliwości wykorzystania w uczeniu się dzieci.

5. Analiza podoktorskiego dorobku dydaktycznego i organizacyjnego

(1) Dorobek dydaktyczny

Pasja badacza oraz zainteresowania pani dr Cackowskiej znajdują odzwierciedlenie w Jej działalności na rzecz dydaktyki oraz promocji i upowszechniania wiedzy o potencjale książki obrazkowej.

Ma to miejsce w:

- realizacji zajęć dydaktycznych ze studentami, w tym prowadzeniu przedmiotu „Wiedza o książkach dla dzieci” („Książki dla dzieci”), również dla zagranicznych studentów z programu Erasmus) oraz zajęć na studiach doktoranckich
- prowadzeniu seminariów magisterskich – Habilitantka wypromowała ok. 50 prac magisterskich związanych z badaniem zagadnień społecznego i edukacyjnego potencjału książki obrazkowej
- współautorstwie i prowadzeniu autorskiego programu dydaktycznego – specjalności na kierunku pedagogika: innowacyjne kształcenie wykorzystujące technologie mobilne. Powołanie i prowadzenie od roku 2015/2016 Laboratorium mobilnej edukacji (i związanego z nim programu kształcenia w Instytucie Pedagogiki Uniwersytetu Gdańskiego na specjalności Edukacja mobilna w kulturze cyfrowej, Pedagogika studia II stopnia) w latach 2015-2019
- tutorstwie akademickim w projekcie „W trosce o jakość w ilości – program interdyscyplinarnego wspierania studenta filologii obcej w oparciu o metodę tutoringu akademickiego w Uniwersytecie Gdańskim (Ideal Quality in Good Quantity)”. Projekt finansowany ze środków funduszy norweskich i funduszy EOG, pochodzących z Islandii, Liechtensteinu i Norwegii oraz środków krajowych w ramach Programu Funduszu Stypendialnego i Szkoleniowego w roku akademickim 2014/2015.

(2) Promocja wiedzy i działalność popularyzatorska:

Działając w polu popularyzacji wiedzy i badań w latach 2016-2018 dr Cackowska wygłosiła 8 wykładów w języku angielskim i udzieliła dwóch wywiadów dla zagranicznych czasopism, związanych z książką, projektem i wystawą Look! Polish Picturebook! dla zagranicznego audytorium, w ośrodkach akademickich i bibliotekach (m.in. w Uniwersytecie Sztokholmskim, Bibliotece Narodowej w Rydze, w Bibliotekach Publicznych w Bergen, Kopenhadze i Aarhus, w Estońskim Centrum Literatury dla Dzieci, na Światowych Targach Książki w Londynie i in.).

Zaprezentowała także:

ul. A. Szamarzewskiego 89, 60-568 Poznań
tel. +48 61 829 23 31, tel./fax. +48 61 829 21 11
dziekwse@amu.edu.pl

- 3 wykłady o społecznym znaczeniu książek dla dzieci dla nauczycieli, artystów i ludzi związanych ze światem książki w Litewskiej Bibliotece Narodowej, w Instytucie Polskim i Domu Nauczyciela w Wilnie;
- 5 otwartych wykładów akademickich, dotyczących badań nad książką obrazkową i jej potencjałem edukacyjnym, na zaproszenie m.in. Olsztyńskiego Oddziału PTP w UWM w Olsztynie oraz Instytutu Socjologii Uniwersytetu Wrocławskiego;
- promując polską sztukę książki Habilitantka wystąpiła na III i IV Światowym Kongresie Tłumaczy z prezentacją analizy polskiego rynku książek obrazkowych dla dzieci;
- prowadziła wykłady dla nauczycieli oraz na zaproszenie bibliotek, współpracując z Instytutem Książki, instytucjami miejskimi, organizacjami pozarządowymi czy też placówkami związanymi z kulturą dla zainteresowanych amatorów książek dla dzieci (bibliotekarek i bibliotekarzy, rodziców).

Dr Małgorzata Cackowska aktywnie sprawdza się także w **działalności eksperckiej** np. w ogólnopolskim programie bookstartowym, promującym czytelnictwo wśród najmłodszych oraz budzącym świadomość znaczenia książki obrazkowej wśród rodziców małych dzieci.

Widoczna jest także działalność dr Cackowskiej na polu publicystyki (wywiady, rozmowy w radio, artykuły w popularnych periodykach itp.). Oceniam to nie tylko jako dobry sposób promocji wartościowych książek obrazkowych dla dzieci, ale także drogę rozwijania społecznego zainteresowania tą formą sztuki.

(3) Organizacja i udział w konferencjach

Dr Małgorzata Cackowska wystąpiła na 11 międzynarodowych konferencjach naukowych organizowanych przez znaczące organizacje i ośrodki zagraniczne:

- 3 konferencjach ECER - EERA (Helsinki (Finlandia), Wiedeń (Austria), Goteborg (Szwecja),

- 3 zagranicznych konferencjach sieci European Network of Picturebook Research w Padwie (Włochy), Nörköping (Szwecja), Tübingen (Niemcy) oraz
- 5 międzynarodowych konferencjach organizowanych w Polsce.

Była też:

- w 2015 roku organizatorką 5th International Conference European Network of Picturebook Research „Picturebook, Democracy and Social Change” na Wydziale Nauk Społecznych UG
- Od 2017r. jest członkinią Reading Commettee, konferencji organizowanych przez sieć European Network of Picturebook Research.
- Jest także członkinią komitetu organizacyjnego International Conference Learning In Academia. Socio-Cultural and Political Perspectives w UG oraz komitetu naukowego i organizacyjnego cyklicznej, konferencji „Ikonoteksty”, której celem jest integracja środowiska badaczy ikonotekstów (przede wszystkim książek obrazkowych).

Habilitantka współorganizowała także inne konferencje, m.in. VIII Zjazd Pedagogiczny (Edukacja- Inkluzja-Różnice) w Instytucie Pedagogiki UG w 2013 roku.

Wystąpiła również 19 razy z referatem na konferencjach w Polsce, za czego 13 wystąpień związanych było z jej badaniami nad książką obrazkową, tak więc i te formę jej aktywnosci oceniam bardzo pozytywnie..

(4) Promotorstwo pomocnicze

Dr Cackowska pełni też funkcję promotora pomocniczego w 4 przewodach doktorskich na UG, jednak żaden z nich nie zakończył się obrona dysertacji- autorka nie pisze też na czym polega jej rola jako promotora pomocniczego

(5) Aktywne rozwijanie własnych naukowo- dydaktycznych kompetencji

Praca nad rozwijaniem własnych kompetencji naukowo- dydaktycznych zaowocowała udziałem Habilitantki w programie Erasmus Teaching Staff Mobility. W 2016 r. przebywała w Department of Education, Universita degli studi di Genova, Italy, (University of Genova),

gdzie wygłosiła dwa publiczne wykłady: *The system of education and teacher's education in Poland* oraz *Polish picturebooks for children*.

W roku 2016 dr Małgorzata Cackowska objęła funkcję redaktor naczelnej czasopisma „Ars Educandi”, wychodzącego w Instytucie Pedagogiki UG od 1998r,

Jest też od 2017r. przewodniczącą. Gdańskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego.

Konkluzja

Moja ocena, dokonana na podstawie przedstawionego przez dr Małgorzatę Cackowską dorobku naukowego, organizacyjnego i dydaktycznego, jest pozytywna. Chciałabym podkreślić, że w rozwoju kandydatki do tytułu dra habilitowanego widoczny jest nieustanny postęp naukowy, a cykl jednotematycznych publikacji, stanowiących podstawowy obszar dociekań teoretyczno - badawczych Habilitantki inspirowane do, nie tylko do akademickiego, dyskursu nad dzieckiem i jego dzieciństwem - książka obrazkowa jest ważnym elementem tego etapu życia.

Uważam, że dorobek dr Małgorzaty Cackowskiej w pełni odpowiada warunkom określonym w Ustawie z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o Szkolnictwie Wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U.2011 nr 84 poz.455), Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1. września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. 20 II nr 196 poz. 1165) oraz Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzenia czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz

w postępowaniu o nadanie tytułu naukowego profesora z dnia 26 września 2016 (Dz.U. 2016 poz. 1586), a nawet wymagania te przekracza.

Konkludując: działalność naukowa, dydaktyczna i organizacyjna dr Małgorzaty Cackowskiej, ze szczególnym uwzględnieniem wskazanego przez nią osiągnięcia naukowego, jakim jest spójny, jednotematyczny cykl publikacji, wnoszący znaczący wkład w rozwój nauki, w pełni pozwala mi poprzeć wniosek o nadanie dr Małgorzacie Cackowskiej tytułu naukowego doktora habilitowanego.

Poznań, dnia 27. 01. 2020 r.

Prof. UAM dr hab. Hanna Krauze - Sikorska